

LEKSANDS KOMMUNS GRUNDSKOLOR

ÖVERSYN AV KOMMUNENS GRUNDSKOLOR

Bakgrund

Leksands skolororganisation står för stora utmaningar i sin verksamhet såväl organisatoriska som ekonomiska, därför har sektorn lärande och stöd ett uppdrag att genomföra en översyn av kommunens grundskoleorganisation. Vi visar låg måluppfyllelse i de lägre årskurserna och det bekymrar att vi ligger i den lägsta kvartilen vad gäller elevers inställning till skolan i Skolinspektionens elevenkät för åk 5 och åk 9, 2016.¹ Vi har en överkapacitet i våra skolenheter och skolans ekonomi uppvisar stora underskott.

Utmaningar

Landets skolsystem står inför den största lärarbristen någonsin samtidigt som elevkullarna ökar. Fram till 2031 ökar rekryteringsbehovet till 187 000 lärare. Elevantalet ökar fram till 2027 med 350 000 elever (förskola – gymnasium)². Självklart påverkar denna situation även Leksand. Andra utmaningar som landet och Leksand delar är att måluppfyllelsen sjunker och att likvärdigheten minskar mellan kommunernas skolor.

Med den typ av skolororganisation som Leksand valt med flera skolenheter med olika storlekar och att vi nyligen fått en friskoleetablering blir utmaningarna större. Skolreformer och nya krav som lärarlegitimation och nu införandet av stadiindelad läroplan, har under längre tid skapat svårigheter för mindre skolor. Redan 2015 gav SKL ut skriften Klarar den lilla skolan de stora kraven till stöd för landets kommuner i sin skolplanering.³

Utmaningarna som måste bemötas är pedagogiska, demografiska, organisatoriska och ekonomiska och går delvis in i varandra.

¹ https://www.kolada.se/?_p=jamforelse&unit_id=16759&tab_id=115126

² <https://skl.se/tjanster/press/nyheter/nyhetsarkiv/elevboomochlararbristkraverfleraatgarder.14868.html>

³ <https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/klarar-den-lilla-skolan-de-stora-kraven.html>

Förvaltningens rekommendation

I samband med att utskottet för lärande och stöd den 17 oktober 2016 fattade beslut om Djura skola uppdrogs även åt förvaltningen att under hösten 2017 genomföra en skolöversyn efter att effekterna av öppnandet av friskolan Excel Education höstterminen 2017 kunde utvärderas.

Förvaltningen överlämnade sin rekommendation⁴ till utskottet vid utskottsmöte den 19 februari 2018, varvid en presentation av innehållet gavs. Därefter har samtliga partier i olika konstellationer fått presentationer och möjligheter att ställa frågor. Materialet har därefter diskuterats i de olika partierna och partigrupperna. Politiker och förvaltning har därefter närvarat vid olika träffar med kommuninvånare och intressegrupper för att ta del av synpunkter på rekommendationen. Förvaltningen har svarat på invånarnas frågor i olika forum.

Ett mycket stort engagemang i frågan finns hos både kommuninvånare och politiker. Utifrån dessa olika möten och inskickade inlagor har ett antal frågeställningar utkristalliserats och Utskottet för lärande och stöd ger därför i denna framställning förvaltningen ett kompletterande uppdragsdirektiv.

Besked från alliansledningen

Ett besked gavs från den politiska majoriteten i kommunen den 23 mars 2018⁵ om att inga förändringar i skolorganisationen kommer att ske läsåret 2018/2019. En bredare och djupare utredning önskas för att kunna fatta långsiktighet beslut och ge skolan arbetsro.

Kommunens invånarantal ökar, byggnationer av flerfamiljsbostäder har tagit fart (20 lägenheter står klara 2018 och 45 lägenheter till 2019) och stora satsningar har gjorts på att göra kommunen mer attraktiv. Vi anser att en skolorganisation med hög kvalitet och valfrihet är en attraktionsfaktor. Vi tror också att en kommun som arbetar aktivt med att bli en bättre skolkommun, kan bli en attraktiv lärarkommun som i sin tur leder till en attraktiv

4

<http://leksand.se/Documents/Nyheter/2018/180219%20Grundskolerekommendationen%20-%20slutversion.pdf?epslanguage=sv>

⁵ <http://leksand.se/Nyheter/Nyhetsarkiv/2018/Besked-fran-majoriteten-inga-forandringar-inom-grundskolan-till-hosten/>

180416, rev. 180426

inflyttningskommun. De positiva förändringarna har kommit snabbt och för att möta behoven är önskan att den kompletterande utredningen, med stor respekt för utmaningarna, ska ha en skolutvecklingsansats där de positiva krafterna i kommunens olika delar tillvaratas.

De ekonomiska utmaningarna kvarstår, med en årsprognos som förnärvarande pekar mot ett stort underskott för grundskolan för helåret 2018. Förvaltningen kommer att ges i uppdrag att ta fram underlag för tilläggsanslag och förslag på finansiering.

KOMPLETTERANDE UTREDNINGSDIREKTIV

1. Syfte och mål

Syftet med att ge kompletterande utredningsdirektiv till förvaltningens översyn av kommunens grundskoleorganisation är få fram ett bredare beslutsunderlag för att fatta politiska beslut för det **utvecklingsarbete** som behöver inledas och för att möta de **utmaningar** som skolorganisationen i Leksand står inför. Det är av stor vikt att underlaget står i samklang med kommunens vision och att skolutvecklingsarbetet går i takt med kommunens övriga utveckling.

- Vi behöver höja kvalitén, liksom likvärdigheten i våra skolor.
- Vi behöver en skolorganisation som är attraktiv för de som arbetar inom skolan.
- Vi behöver en långsiktigt hållbar skolorganisation.
- Vi behöver ha en skolekonomi i balans.

Målet är att kommunen ska

- ha en skolorganisation med likvärdiga skolor med hög kvalitet och god måluppfyllelse
- erbjuda valfrihet men också sträva efter allsidigt sammansatta skolor.
- ha goda läromiljöer ur såväl pedagogiska, sociala och fysiska perspektiv.
- ha en skolorganisation som är attraktiv för de anställda och underlätta nyrekrytering.
- ha en hållbar skolorganisation som anpassas till såväl nuvarande och förväntade elevdimensioner inom kort och lång (10 år) tidshorisont.
- sträva efter en bred samsyn kring skolutveckling bland politiker, tjänstemän och lärare för att kunna fatta väl avvägda beslut om ekonomiska resurser till skolan.

2. Inledning

Utredningen ska ge beslutsunderlag för att ovanstående syfte och mål ska kunna uppnås och besked om hur förvaltningen kommer att arbeta med utvecklingsområden och utmaningar.

För att nå målen i uppdraget bör samtliga berörda delar av förvaltningen, såväl inom den egna sektorn som kommunens övriga sektorer, involveras under utredningens gång. Det är som exempel av yttersta vikt att sektorn samhällsbyggnad och kompetensen samhällsplanering tas till vara och att konsekvensanalyser belyser ett så väl brett som långsiktigt perspektiv. Hänsyn ska också tas till övergången mellan förskolan, förskoleklass, grundskola och gymnasium.

Det engagemang som följt den av förvaltningen presenterade rekommendation bör tillvaratas genom att under utredningsarbetet föra en aktiv dialog för ökad delaktighet med de som arbetar inom skolan såväl som brukarna.

3. Alternativa förslag och tidplan

Utredningen bör presentera minst tre alternativa förslag, där utveckling av befintlig skolorganisation är ett av alternativen.

Åtminstone ett av alternativen bör innehålla en sammanslagning av de båda högstadieskolorna. Förslagen ska vara väl belysta med för- och nackdelar och innehålla barnkonsekvensanalyser.

Skolan är en central del av kommunens verksamhetsområden och arbetet med det kompletterande uppdraget ges hög prioritet. Förslagen ska överlämnas senast den 1 november 2018.

4. Nulägesbeskrivning och skolornas utmaningar

För en större förståelse av omstruktureringsbehoven bör utredningen inledas med en tydlig nulägesbeskrivning för varje skola med bl a

Måluppfyllelse, de senaste fem åren.

Inventering av lärarresurser, som andel behöriga lärare de senaste fem åren.

Personalomsättning de senaste fem åren.

Skolenhetens ekonomi och investeringar de senaste fem åren.

Skolenheternas investeringsbehov, fem år framåt.

En beskrivning av respektive skolas utmaningar utifrån nya pedagogiska krav, demografiska förutsättningar samt organisatoriska liksom ekonomiska utmaningar.

I alternativen bör följande särskilt tydliggöras

5. Skolledning, elevhälsa och biblioteksresurser

I SKLs rapport "Konsten att nå resultat – erfarenheter från framgångsrika skolkommuner"⁶ identifieras ett antal gemensamma faktorer som påverkar skolan positivt och en av de åtta faktorerna talar om ledarskapet på olika nivåer.

Beskriv t.ex. hur rektorerna i de olika organisationsförslagen ges möjlighet att ta det pedagogiska ansvaret och hur de gemensamt kan ta ansvar för helheten vad avser skolverksamheten i kommunen.

Tillförsäkrandet av gott och förebyggande elevhälsoarbete och utvecklandet av biblioteksresurserna ska beskrivas tydligt i respektive förslag.

6. Lärarresurser

Eftersom lärarnas kompetenser är den viktigaste kvalitetsfaktorn för barns lärande måste tillförsäkrandet av lärarresurser ha hög prioritet.⁷

Beskriv hur befintliga resurser ska tas tillvara på bästa sätt, kan t.ex. lärarnas undervisningstid ökas för att bättre ta tillvara värdefull lärartid. Redogör särskilt för hur vi kan bli en mer attraktiv arbetsgivare för yrkesgruppen, våra befintliga och de som behöver rekryteras. Beskriv hur kompetensutvecklingen bedrivs inom hela skolorganisationen såväl

6

<https://skl.se/skolakulturfrid/skolaforskola/sklsatsningarutvecklaskolan/framgangsrikaskolkommuner.213.html>

⁷ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/undervisning/kvalitativt-god-undervisning-viktigast-for-elevers-larande-1.194694>

inom de enskilda skolenheterna i kommunens skolor. Bevaka möjligheten till undervisning i t.ex. moderna språk kan ske genom fjärrundervisning i den egna organisationen.

7. Elevunderlag

De demografiska utmaningarna är besvärliga eftersom de delvis är utom vår kontroll. Vi kan dock utifrån statistik och egna analyser göra antaganden hur elevunderlaget kan komma att se ut. Beskrivningar av olika scenarier fram till 2025 och 2029 (10 år) bör göras utifrån SCBs statistik och våra egna bedömningar utifrån arbetet inom sektorerna med att nå vår vision 18 000 invånare.

Resonemang bör också föras hur det fria skolvalet kan påverka rörligheten bland eleverna inom kommunens skolor i de olika förslagen. Oaktat det fria skolvalet utvärdera förutsättningar för att förändra befintliga skolupptagningsområden där önskemål om ändrad skoltillhörighet önskats. (fd Sjugare upptagningsområde). Möjligheten till skolgång i närliggande kommuner bör undersökas och redovisas.

8. Skolfastigheter

Förslagen ska ha en tydlig långsiktig användningsplan för de skolfastigheter som inbegrips. Flexibilitet i lokalanvändning utifrån olika behov, liksom alternativ användning vid eventuell avveckling. Beskriv utförligt skolgårdslösningar och trafiksäkerhetssituationer i de olika alternativen. Redogör för nivån på den tekniska infrastrukturen i respektive skola.

9. Fritidshem och fritidsgårdar

Eftersom skolinspektionen vid sin tillsyn bedömde att undervisningen i fritidshemsverksamheten i Leksand i ringa utsträckning kompletterar förskoleklassen och skolan när det gäller att stimulera elevernas utveckling och lärande behöver samarbetet med skolan och utvecklingsarbetet av våra fritidshem belysas särskilt.

Fritidsgårdar är för kommuner en frivillig verksamhet som kommunen valt att bedriva för att ge barn/ungdomar en meningsfull fritid därför bör samverkan ske med fritidsgårdsverksamheten för att tillvarata verksamhetens behov och intressen särskilt om verksamheten berörs av något av alternativen.

10. Förskola

De flesta av Leksands skolor har en förskola i nära anslutning till skolan. Förskolan kommer få allt större tyngdpunkt mot pedagogik i den föreslagna nya läroplanen för förskolan, beskriv vad det innebär och huruvida övergång från förskola, förskoleklass och grundskola kan förbättras. Undersök om det finns möjlighet till samverkan kring resurser som personal och lokaler.

11. Ekonomi

Skolan behöver rätt budget. Med det menar vi en budget utifrån aktuellt/förväntat elevantal och behov, anpassat till den skolstruktur vi valt i kommunen. Att ha många mindre skolor kostar generellt mer per elev och i de prioriteringar vi gör utifrån vår önskan att behålla mångfalden ska enheternas ekonomi belysas.

Varje alternativ ska innehålla en tydlig ekonomisk redogörelse för respektive enhet.

1. Driftskostnader, de närmaste 5 åren.
2. Investeringskostnader vid eventuell till- och/eller ombyggnation
3. Investeringsbehov på 5 och 10 års sikt.
4. Alternativen ska även visa eventuella besparingar som kan uppnås.

12. Omvärldsanalys

En kortare omvärldsanalys bör ingå med kommuner i Sverige med motsvarande skolstrukturer och utmaningar. Eftersom andra kommuner delar våra skolutmaningar pågår för närvarande många skolutvecklingsarbeten och kreativa lösningar söks.

13. Särskilt om Kvalitets- och utvecklingsarbete

Ett aktivt utvecklings- och kvalitetsarbete är en stark attraktionskraft vid val av skola därför måste det systematiska kvalitetsarbetet tydliggöras och synliggöras.

Skollagen innehåller därtill ett tydligt krav på systematiskt kvalitetsarbete.⁸ Vi vet att sektorn startat ett utvecklingsarbete på området Syftet med systematiskt kvalitetsarbete är

⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kvalitetsarbete/bestammelser-1.107118>

att synliggöra kvalitet och likvärdighet, vad gör vi, varför och vad det leder till. För att nå goda resultat i skolan är en medveten och tydlig strategi för kvalitetsutveckling nödvändig.

En övergripande strategi för att få en jämn och hög kvalitet i Leksands skolor bör tas fram såväl på övergripande nivå som på enhetsnivå, dvs beskriver hur den enskilda skolan kan utvecklas. Belys kvalitetsarbetet i hela styrkedjan.

14. Avgränsningar

Vissa avgränsningar måste göras trots utredningsönskemål som inkommit såsom synpunkter till den av förvaltningens lämnade rekommendation, t. ex.

- Trafiksäkerhetskonsekvenser kring skolområden ska beskrivas, men inte skolvägar i ett vidare begrepp.
- Beaktat kommunens storlek ska särskild utredning av miljö- och klimatkonsekvenser inte göras.
- Samhällsutvecklingskonsekvenser såsom ökad kriminalitet ska inte ingå i utredningen.

Övriga avgränsningar bör fastställas i samförstånd med referensgruppen.

15. Implementeringstid

När förändringar av strukturell art inom skolan ska genomföras måste föräldrar och elever ges en rimlig framförhållning. För varje förslag bör en rimlig omställningstid eftersträvas.

16. Referensgrupp

För att följa arbetet och svara på huruvida arbetet svarar mot de kompletterande direktiven föreslås presidiet för utskottet lärande och stöd att fungera som referensgrupp.

Utskottet för lärande och stöd

16 april 2018

Reviderad 26 april 2018, se minnesanteckningar daterade samma dag.